

LÄS- OCH BERÄTTA I FÖRSKOLAN

En sammanfattning av resultaten från en enkät till förskolorna i juni 2008.

I juni 2008 besvarade 181 förskoleavdelningar en enkät gällande olika språkliga aktiviteter de hade den 11 juni. Resultatet av enkäten presenterades under projektets kick-off på HLK i augusti 2008.

Enkäten gick ut till 187 avdelningar och 181 besvarade den fullständigt. Nedan ser ni huvudresultatet av enkätsvaren.

Det bortfall som finns beror dels på att man inte besvarat enkäten alls eller gett svar om inte går att klassificera. Det kan vara oprecisa svar såsom att ange att man har "många böcker" på en fråga om hur många böcker som finns på avdelningen.

Barnens tillgång till böcker på förskolan

Personalen ombads räkna de barnböcker som de hade på avdelningen den 11 juni. Av tabellen framgår antalet böcker och hur många avdelningar som har böcker inom ett visst intervall samt antalet avdelningar beräknat i procent.

Tabell 1. Antal böcker på förskoleavdelningarna.

Antal barnböcker	Antal avdelningar	%
0–10	9	5
11–20	38	21
21–30	46	25
31–50	46	25
51–75	22	12
76–100	12	7
151–250	5	3
251–400	2	1
500	1	0,5
Bortfall	6	3

De flesta hade 21–50 böcker på avdelningen. Åtta avdelningar hade mer än 150 böcker (en avdelning hade 500). Nio avdelningar hade färre än tio böcker varav två avdelningar inte hade några böcker alls.

Vad säger detta? Uppskattningsvis innebär 50 böcker som står i en bokhylla ungefär tre decimeters längd och 20 böcker motsvarar ungefär en decimeter. Ett annat sätt att tänka är att om det finns 15 barn på avdelningen så finns det mellan en och tre böcker per barn.

Eftersom frågan var hur många böcker det fanns på avdelningen så speglar inte enkäten tillgången på böcker på förskolan. På en del förskolor har man samtliga böcker i ett gemensamt utrymme, t ex i ett lekrum, personalrum, kontor eller i ett bibliotek som ligger i skolans lokaler. Dessa utrymnen ligger ofta nära avdelningen. Vi ville veta hur många böcker som fanns i barnens närhet, som de har tillgång till utan att lämna avdelningen och som de spontant kan titta i.

Är det ett stort utbud av böcker på förskoleavdelningarna? Av tabellen framgår att det är fler som har relativt få böcker än som har många böcker på avdelningen. Men

vad är ”få” och ”många” i detta sammanhang? I mitt tycke är tjugo böcker ”få”, men andra tycker att tio böcker är många. Hur många böcker kan anses vara rimligt att ha på en förskoleavdelning? Detta är något som kan diskuteras av dem som ingår i projektet.

Beror antalet böcker på hur många barn det finns i barngruppen? De flesta avdelningar har 10–18 barn. I detta material kunde jag inte finna något samband mellan antalet barn och antalet böcker, även om de två avdelningar som hade 251–300 böcker hade 23 respektive 29 barn. Det fanns avdelningar med 24 barn som hade färre än 10 böcker.

Varför hade några avdelningar så få böcker? Av de två avdelningar som inte hade några böcker uppgav en avdelning att samtliga böcker fanns i förskolans/skolans bibliotek. Den andra avdelningen hade lämnat tillbaka böckerna till biblioteket inför sommaren. På en avdelning fanns tre böcker och de motiverade det med att böckerna finns i ett gemensamt rum som ligger i anslutning till avdelningen.

En avdelning som också hade få böcker planerade att köpa in fler böcker till hösten då de som fanns var slitna. Andra motiv till att ha tio böcker eller färre var att man ville att det skulle finnas böcker tillgängliga för barnen och ansåg att tio böcker är ett lämpligt antal. Andra bytte ut böckerna varje vecka och ville inte ha så stort utbud att välja på i veckorna.

Når barnen böckerna så de kan titta i dem på egen hand?

På 146 avdelningarna av de 181 avdelningarna (81 %) fanns böckerna så att barnen kunde nå dem. Bland de 35 avdelningar där barnen inte kunde nå böckerna fanns en majoritet av gruppindelningar med barnens åldrar på 1–3 år samt 1–5 år.

Min gissning om orsaken till att barnen inte får bläddra i böckerna själva är att man är rädd att böckerna ska behandlas ovarsamt och inte vill riskera att få betala för trasiga böcker när de lämnas tillbaka på biblioteket. Att ungefär en femtedel av de deltagande förskoleavdelningarna förvarade böckerna oåtkomligt för barnen kan vara ett ämne att ta upp för diskussion.

Läste ni för hela barnen barngruppen igår?

En fråga som ställdes var om de läste för barnen den aktuella dagen (11 juni). Av de 181 avdelningar gjorde 172 det. Fyra av de nio avdelningar som inte läste för barnen förklarade det med att de var ute hela dagen, på två avdelningar var personal sjuk och tre hade inga förklarande kommentarer. Värt att notera är att åtta av de nio avdelningar som hade få eller inga böcker läste för barnen.

När läser man för barnen?

Det var vanligast att man läste för barnen då de vilade, vilket 35 avdelningar (19 %) uppgav att de gjorde. Ett vanligt svar var. "Vi läste för alla barn som inte sov." På 12 avdelningar (7 %) läste man för barnen före lunchen. Tolv avdelningar (7 %) svarade att de läste vid mer än ett tillfälle denna dag. Några svar var:

Vi läser dagligen i små grupper.

Vi läser gärna och ofta för barnen.

I fjorton enkäter (8 %) framgår att de inte har rutiner för att läsa utan läser när barnen ber om det. Några exempel på svar här är:

Vi läser i små grupper när barnen ber om det.

Vi läser ofta när de ber om det efter frukosten och även före mellanmålet.

*Barnen ber oss läsa emellanåt och ibland läser vi på personalens initiativ.
Vi har ingen inplanerad läsning.*

En avdelning är måna om att alla barn ska få böcker lästa för sig och för därför anteckningar om vilka de läst för.

Vi läser i mindre grupper och enskilt. Vi har ett "protokoll" som vi fyller i när barnen hört en saga, detta för att se vilka som får mer eller mindre.

Berättade man berättelser för barnen?

Vi frågade även om det förekom berättande den aktuella dagen. Det var en inte helt enkel fråga att besvara. *Vad är berättelse? Små historier om barnen och oss vuxna, räknas de hit?* frågade någon.

81 (45 %) av de 181 avdelningar svarade att de berättade berättelser för barnen. Några uppgav att de berättade om när de var små, om semesterupplevelser eller annat de hade varit med om. Andra svarade att de hade berättat sagor med hjälp av rekvisita, flanobilder, handdockor eller att de ritade till berättelsen. Någon skrev att de samtalade i små grupper vid måltiderna. Andra kommentarer var:

En fantasiberättelse efter barnens önskemål om innehåll. Barnen får säga en sak var som de vill att sagan ska handla om. Pedagoger berättar fritt.

Ja, på samlingen berättade jag om en igelkott som bodde under en trappa.

En pedagog berättade lust- och inlevelsefullt sagan om Rödluvan och vargen för hela barngruppen i samlingen. Barnen lyssnade mer tålmodigt än vanligt.

Det var vanligt att de som hade många böcker och läste flera gånger varje dag också berättade berättelser för barnen.

Denna lilla sammanställning ger just en ögonblicksbild av hur det ser ut på förskolorna i dessa frågor en försommardag. Däremot säger den exempelvis inget om hur länge man läser för barnen, vilken typ av böcker man läser, hur man införskaffar böcker, hur mycket man involverar barnen medan man läser, hur man väljer vad man ska läsa. Det är frågor som vi får återkomma till.

Ann-Katrin Svensson
Högskolan i Borås

E-post: Ann-Katrin.Svensson@hb.se
Tel 033- 435 4128